

TEXNOLOGIYA FANI O'QITISH USULLARI

*Mamadaliyeva Naziraxon Mannobovna
Turayeva Ziyodaxon Xomidjon qizi*

Annonatsiya; Bu maqolada o'quvchilari Texnologiya faniga qiziqtirish ular uchun qiziqarli dars o'tish Texnologiya fanidan juda ham ko'p foydali narsalar yasash mumkunligi va Zamonaviy texnologiyalar taraqqiyotida yashayotganimiz haqida.

Kalit so'z; Texnologiya, usul, inson, o'quvchi, narsalar, zamonaviy, foydali, fani

Barkamol shaxs tarbiyasida, albatta, mehnat ta'limining alohida o'rni bor. Ushbu o'quv fani o'quvchilarda aqliy va jismoniy mehnat turlari, mehnat jarayonlari haqida keng tushuncha hosil qilish, mehnatga oid ko'nikma va malakalarini rivojlantirish kabi ta'limiy maqsadlarga xizmat qiladi. Maktabdagi texnologiya ta'limi va tarbiyasining maqsadi: o'quvchilarga mehnatga muhabbat va mehnat ahliga hurmat tuyg'usini singdirishdan; o'quvchilarni hozirgi zamon sanoat va qishloq xo'jalik ishlab chiqarishi, qurilish, transport, xizmat ko'rsatish sohalari asoslari va texnologik jarayonlar bilan tanishtirishdan; o'qish va ijtimoiy foydali ish jarayonida ular mehnat ko'nikmalari va mahoratini hosil qilishdan; ongli ravishda kasb tanlashga va boshlang'ich hunar ta'limini olishga undashdan iborat. I.A.Mannopova, R.A.Mavlonova, N.R.Ibragimovalarning umumiy o'rta ta'lim maktablari 4-sinf Texnologiya darsligida texnologiya so'ziga quyidagicha ta'rif berilgan: "Texnologiya" (yunoncha, teche – mahorat, san'at, logos – ta'limot) xom-ashyo va materiallarga tegishli ishlab chiqarish qurollari yordamida ishlov berish yo'llari haqidagi fan. Texnologiya fani va kasbga tayyorlash vazifalari boshlang'ich maktabda butun ta'lim-tarbiya tizimi hamda barcha o'quv predmetlari yordamida hal etiladi. Bu o'z navbatida, oliy ta'lim tizimida o'qitiladigan texnologiya va uni o'qitish metodikasi fani oldida muhim maqsad va vazifalarni qo'yadi. Jumladan, mazkur fanni o'qitishdan asosiy maqsad: talabalarni boshlang'ich sinflarda texnologiya fanining mazmuni va vazifalari, o'qitish usullari, ta'limiy vositalar bilan tanishtirish va ularni darslarda, shuningdek, sinfdan tashqari texnologiya fanini o'qitish jarayonida nazariy hamda amaliy tatbiq etish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdir. Shuningdek, yoshlarni mehnat va kasblarni qadrlashga o'rgatish, ijtimoiy hayotda ularning ahamiyatini tushuntirish, kasb asoslari (texnologiyasi) haqida bilim hosil qilish hamda maktab davridan bolada kasbiy tayyorgarlikni shakllantirish mehnat ta'limi o'qituvchilarning asosiy vazifasiga kiradi.

Ma'lumki, boshlang'ich sinflarda texnologiya fanining asosiy maqsad va vazifalari: mehnatga axloqiy va psixologik tayyorlash, o'quvchilarni boshlang'ich politexnik bilim bilan qurollantirish, texnologiya faniga amaliy tayyorlash, texnologik

operatsiyalarining malaka va ko'nikmalari bilan qurollantirish, o'quvchilarni texnologiya fani jarayonida har tomonlama o'stirishni tarkib toptirishdan iborat. Shu boisdan texnologiya va uni o'qitish metodikasi fani tarkibiga: bo'lajak o'qituvchilarga har tomonlama nazariy va amaliy bilim berish, umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinflarida kasblar haqida ma'lumot berish izchilligini takomillashtirish, Davlat ta'lim standartlari talabi bo'yicha nazariy va amaliy bilimlar berish vazifalari kiradi. Texnologiya va uni o'qitish metodikasi fani ta'lim metodikalari kursi fani hisoblanib, fanning asosiy ilmiy izlanishlari natijalariga tayangan holda, ilg'or pedagogik tajribalar bilan boyitilgan va zamonaviy texnologiyalarga asoslangan materiallar asosida yoritib boriladi. O'quvchilarni amaliy texnologik jarayonlarga tayyorlash va ularni boshlang'ich texnologik operatsiyalari malaka va ko'nikmalarini egallashlarini ta'minlaydi. Texnologiya fanining tarbiyaviy ahamiyati ham muhim hisoblanadi. U o'quvchilarda mehnat turlari haqidagi tushunchalarni shakllantiradi, mehnatga bo'lgan qiziqishni hosil qilib, mehnatsevarlik, mas'uliyat, intizomlilik, burch hissi hamda jamoatchilik hissini tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, o'quvchilarning aqliy jihatdan kamol topib borishlarida zamin yaratadi. Iroda va axloqiy sifatlarni rivojlantirishda ko'maklashadi. O'quvchilarda mehnatga bo'lgan his-tuyg'uning hosil bo'lishi ularda do'stlik, birodarlik, bir-biriga ko'maklashish, jamoatchilik, hurmatizdatda bo'lish kabi fazilatlarni tarbiyalaydi. Texnologiya va uni o'qitish metodikasi fani zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalardan o'rinli foydalanib, ta'limiy va tarbiyaviy ishlarni amalga oshirishni talab etadi. Maktabda o'quvchilar texnologiya fanini qunt bilan o'zlashtirib borishlari uchun darsliklar, o'quv-uslubiy qo'llanmalar, texnik vositalardan foydalanish kerak. Zamonaviy axborot texnologiyalarida foydalanish, interfaol usullarni qo'llash, ta'limiy vositalarni va ta'limiy o'yinlarni ta'lim jarayonida tatbiq etishga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Bular haqida keyingi mavzularda to'liqroq to'xtalamiz. Har bir dars jarayonida o'quvchilarda bilim va malaka doiralarini kengaytirish hamda mustahkamlash, ularda barqaror ijobiy ko'nikma va odatlar hosil qilishni nazarda tutish bilan bir qatorda, ularni mehnatga axloqiy jihatdan to'g'ri tarbiyalab borish o'ta muhim hisoblanadi. Ya'ni, dars vazifasini faqat bilim berish va ko'nikma hosil qilishdan iborat qilib qo'ymaslik, balki aqliy tarbiya berish va kamol toptirish vazifalari bilan hamjihatlikda bog'lab borish ham zarur. Shuning uchun ham o'qituvchi biror mavzuga tayyorlana turib, mazkur dars materialini asosida o'quvchilarni axloqiylikning qanday g'oyalarni anglashga olib kelishini, diqqat, fikrlash, xotira, tasavvur, irodasini rivojlantirish va boshqa shular qatorida shaxs sifatini qanday kamol toptirishga erishishni aniq tasavvur qilmog'i lozim. O'quvchilarni texnologiya fanini o'zlashtirishga psixologik tayyorlash. Ushbu jarayon murakkab, uzoq davom etuvchi va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u butun texnologiya fani va tarbiyaga singib ketgandir. U garchi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lsa-da, mehnatga axloqiy tayyorlashga juda yaqindir. Bolani

mehnatga psixologik tayyorlash — bu unda mehnatga nisbatan uning yoshiga muvofiq keluvchi ongli va ijobiy munosabatlarni tarkib toptirish, unda qamaliy malaka va ko'nikmalarni egallashga qiziqishni shakllantirish demakdir.

Uning eng muhim xususiyati - aniq maqsadga yo'naltirilganligi. Zamonaviy talqinda tarbiya jarayoni o'qituvchi va o'quvchi (tarbiyachi va tarbiyalanuvchi)lar o'rtasida muayyan maqsadga erishishga qaratilgan samarali hamkorlik demakdir. Zero, tarbiya jarayonida o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi faoliyatlari tashkil etiladi, boshqariladi va nazorat qilinadi. Yagona maqsad unga erishish yo'li zamonaviy tarbiya jarayoni maqsadini tavsiflaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati;

- Texnologiya va uni o'qitish metodikasi “Durdona” nashriyoti Buxoro – 2021 23 bet
- Arxiv.uz
- 4-sinf Texnologiya darsligi
- <https://inacademy.uz/index.php/zdit/article/download/8426/6216?shem=ssusxt>